

פירוט קורל מס' 20/א

משיבה של ועדת הכנסת, שהתקיימה ביום ד', ג'
באדר, תשט"ז - 15.2.56, שעה
.8.45

ב כ ח ד:

- חברי הוועדה:
- ב. אזניה - היו"ר
 - ע. איכילוב
 - ע. אסף
 - ח. אריאב
 - י. גרינברג
 - ש. הלל
 - מ. וילנר
 - ש. יוניצ'מן
 - ט. יוספטל
 - י. כסה
 - י. ניצני
 - נ. ניר
 - א. דטז
 - ג. שוקן
 - ש. שורש

מוזמנים: טר רוזטי - מזכיר הכנסת
טר צירון - סגן מזכיר הכנסת

סדר-היום: קביעת סדרי הדיון בתקציב לשנת 1956/57.

= = = = =

היו"ר ב. אזניה: אני פותח את הישיבה.

בתחילת דברי בהצונו לבקש מן החברים שיש להם דעה אחרת באשר לסדרי הדיון בתקציב, כי ינסו בהצעותיהם להתקרב להצעה שאביא עתה בפני הוועדה, מתוך נסיון משותף להגיע לידי הסכם בקביעת סדרי הדיון.

קביעת סדרי הדיון בתקציב בשנים הקודמות הייתה מושתתת על ההנחה שתקציב הפיתוח מהווה חטיבה נפרדת לצרכי הדיון בתקציב ההוצאה. אך הפעם מציעים אנו שהוויכוח על תקציב הפיתוח יהיה מובלע בוויכוח הכללי, אשר אותו איננו מציעים לצמצם. כן מציעים אנו כי הדיון בתקציב הפתוח יהיה מובלע בדיון על המשרדים השונים.

הקיצוץ העיקרי המוצע הפעם כביטול הוויכוח הנפרד על תקציב הפיתוח ובקיצוץ הזמן המוקצב לדברי השרים. הצעתנו היא כי השרים לא יפתחו את הוויכוח על משרדם, אלא רק יסיימו אותו בדברי תשובה. הצעתנו היא להגביל את הזמן המוקצב לשרים ל-8 שעות. אך נוסף לכך תינתנה לשד האוצר 2 שעות לדברי תשובה, אשר לפי הצעתנו, יהיו בסיום הוויכוח הכללי. נוסף לשעתיים אלה, יקבל שד האוצר מחצית שעה מהזמן הכולל המוקצב לשרים, כדי למסוד תשובה בקשר למשרד האוצר.

לוויכוח הכללי מציעים אנו להקציב 12 שעות, ללשכת לבישא המדינה, לכנסת ולמשרד מבקר המדינה - 1 שעה, למשרד ראש הממשלה ולמשרד החוץ - 5 שעות, לקבוצת המשרדים הכלכליים - 9 שעות, למשרד הדתות, למשרד המשפטים, למשרד הפנים ולמשרד המשטרה - 4 שעות, למשרד החינוך והתרבות - 3 שעות (כאן הייתי מוכן לקצץ), למשרד הנריאות ולמשרד הסעד - 3 שעות; בטן הכל - 37 שעות. לזה יש להוסיף עוד 8 שעות לתשובת השרים ו-21 שעות לתשובת שד האוצר - 47 שעות.

בהצעה שהבאתי עתה בפני הוועדה ישנה סטייה מהעיקרון שאין להגביל את הזמן הופעתם של השרים. לא הייתי מציע לבטל עיקרון זה, אלא שהפעם אין לנו ברירה לנהוג אחרת. ההצעה לבטל את דברי הפתיחה של השרים היא הצעתו של יו"ר ועדת הכספים. הבטחתי לו

היו"ר ב. אזוביה:

שאביא את הצעתו בפני הוועדה. אני חושב כי תשובת השרים תהיה מסכמת ואפשר להסתפק בה. יחד עם זאת אפשר להמליץ על כך שהשרים, במקום דברי הפתיחה שלהם, יניחו על שולחן הכנסת סקירות על פעולת משרדיהם.

בוותרו חמישה שבועות עד לפגרת פסח. 4 שבועות יוקדשו לקריאה הראשונה של התקציב; השבוע האחרון, המתחיל ב-19 למרס, יוקדש לקריאה שניה ושלישית. באותו השבוע תשב הכנסת כנראה גם ביום ו', עד הצהריים. אולם גם ב-4 השבועות הראשונים מציעים לשנות את סדר ישיבות הכנסת. ההצעה היא שבימי ב' תשב הכנסת כרגיל משעה 16.00 עד 22.00, היינו - 5 שעות, מפני שאת ההפסקות אין מציעים לבטל. בימי ג' תשב הכנסת משעה 16.00 עד שעה 23.00, היינו - 6 שעות; בימי ד' - משעה 16.00 עד שעה 23.00, היינו - 6 שעות. בסך הכל תשב הכנסת, לפי הצעה זו, 17 שעות בשבוע או 68 שעות ב-4 השבועות המוקדשים לקריאה הראשונה. לפי הסדר זה תוכל ועדת הכספים לנצל גם את הזמן הפנוי בימי ד' לפני הצהריים. אנו מציעים שבשבוע של פורים תשב הכנסת גם ביום ה', באותן השעות המוצעות לגבי ימי ד'.

מ-68 השעות אשר יעמדו לרשות המליאה ב-4 השבועות הבאים מציעים להשאיר 21 שעות כדורבה לשם עריכת קריאה שניה ושלישית בחוקים שונים וכן לדברים אחרים שיהיה צורך לרונ בהם.

בזמנו, כאשר קוימה ועידה של מפלגת הציונים הכלליים, הוסכם שישיבות הכנסת יקוימו גם בזמן כינוס הוועידה, אלא שבאותו השבוע לא ייערכו הצבעות. אנו מציעים את אותו ההסדר גם לגבי השבוע בו תקיימו ועידת ההסתדרות. שר האוצר הבטיח את השתתפותו הסדירה בהמלאה בכנסת בימי ועידת ההסתדרות.

כנהוג, צריכה ועדת הכנסת להסמיך את ועדת הכספים להתחיל בדיון על התקציב מיום הנחתו על שולחן הכנסת.

ע. איכילוב:
נפל בגורלי להשתתף אתמול בוועדת משנה של ועדת הכספים אשר כאילו ניסתה לבוא לידי הצעה מוסכמת על סדרי הדיון בתקציב. יו"ר ועדת המשנה הודיע שאם לא תהיה הצעה מוסכמת, הוא לא ימליץ בפני ועדת הכנסת על איזו הצעה שהיא. יו"ר ועדת הכספים גם לא הסתיר שאיבנו מתלהב ביותר מההצעה אשר הקואליציה עומדת להציע בוועדת הכנסת.

הערכתו מאד את הרצאתו היסודית והמקיפה של יו"ר ועדת הכנסת כאן; נראה כי לאחר הרצאה כזאת צריכים היינו לקבל את הצעתו פה-אחד. אולם ההצעה אשר הובאה על-ידי יו"ר הוועדה, אם כי מובטח לה אולי רוב, היא בלתי-משקית, בלתי-אחראית ובלתי-זהירה במידה חמורה ביותר. אף עם הרצון הטוב ביותר אין כל סיכויים שהצעה זו תבוצע.

הצעתי אתמול ליו"ר ועדת הכספים, ואני חוזר ומציע הצעה זאת גם כאן, שבימים האחרונים לפי הפגרה או אפילו בחול המועד פסח יבוא שר האוצר לכנסת ויבקש לאשר תקציב לתקופה של 3 חודשים. כך נהוג היה גם בעבר, והסדר זה יאפשר לממשלה לפעול על-יסוד תקציב מאושר.

אם תתקבל הצעתו של יו"ר הוועדה, קרובה הראשון יהיה יו"ר ועדת הכספים. אם יטילו על ועדת הכספים עומס עבודה עצום כזה היא לא תספיק לבצע אפילו את אותה מכת עבודה אשר היא מבצעת בדרך כלל במשך פרוק זמן כזה; אגלה העצבנות והמהומה ימנעו ממנה את כושר עבודתה הרגיל.

הצעתו של היו"ר לא דק שלא תאפשר סיום הדיון בתקציב ההוצאה, אלא היא מסכנת אף את סיום הדיון בתקציב ההכנסה ואת אישורו. תקציב ההכנסה, כפי שמוצע כיום, מצריך לימוד כל סעיפיו ואפילו אם לא תהיינה הפרעות בעבודה הוועדה ידרוש עיון יסודי כזה בתקציב מינימום שלוש שבועות או אפילו למעלה מזה. אין כל בטחון שוועדת הכספים לא תצטרך בפרק זמן זה לתת דעתה גם על עניינים אחרים, אשר בסופו של דבר לא יאפשרו לוועדת הכספים לעמוד בהתחייבותיה לגבי תקציב ההכנסה. אולם פרט לתקציב ההכנסה יש צורך לאשר לפני ה-1 באפריל כל מיני דברים הנוגעים לגביית כספים, אשר בלעדיהם אין ערך לאישור התקציב. על כן אומר אני, כי לפי הצעת יו"ר הוועדה לא יתכן לסיים אף את תקציב ההכנסה. האופוזיציה תדרוש בירור כל סעיף וסעיף במסגרת הכנסה ותלחם בשטח זה על דברים רבים. בשטח של מסגרת הכנסה ישנן שאלות רבות שהן בבחינת חיים

ע. איכילוב:

כנסת לעבור על כל הסעיפים ולגדוק אותם, ואינני מדבר כבר על תקציבי הכנסת מיוחדים.

נוסף לכך יצטרכו אנשי האופוזיציה, ובוודאי גם חברי הקואליציה אשר בוועדת הכספים, להתייעץ עם סיעותיהם בקשר לתקציבים שונים בתקציב.

נאמר לנו כאן שבשבעות האחרונות לפני הפגרה תקיים הכנסת יותר ישיבות וגם זמני הישיבות יוארכו. כיצד זה מתאדים לעצמם המציעים שחברי-הכנסת ובפרט חברי ועדת הכספים שביניהם יעזרו כוח לעבודה כזאת? האם לא ידוע כי מקרים טראגיים רבים קרו בין אנשי ציבור שהוטל עליהם עומס עבודה רב מדי? זאת ועוד: אין להניח שבתקופת הדיונים על התקציב יוכלו חברי-הכנסת להפסיק להתעניין בדברים אחרים שאינם נוגעים לתקציב, והרי ההצעה שהובאה כאן למעשה מכריחה אותם לזה. אין להניח שוועידת ההתסדרות המתקיימת בימים הקרובים לא תגזול מחברי רבים אפשרות להשתתף בישיבות הכנסת, אם כי הוחלט לקיים את ישיבות המליאה. אין גם כל בטחון כי תוך הדיושים בתקציב לא תצטרך הכנסת להקציב מזמנה לעניינים אחרים; אין כל בטחון שלא יוגשו לכנסת הצעות דחופות לסדר-היום, שהנשיאות תכיר בדחיפותן, ואשר הכנסת תצטרך לדון בהן - כל זה לא לקחו המציעים בחשבון.

ביקשתי מיו"ר ועדת הכספים מה שמבקשים ממנו כל שנה: לבוא לוועדת הכנסת לפני קביעת סדרי הדיון בתקציב ולומר איזה חוקים פיסקליים יש צורך לקבל לפני פגרת פסח. אבי מתפלא כי יו"ר ועדת הכספים לא עשה זאת הפעם, ועל כן איננו יודעים מה הם החוקים שהכנסת מוכרחה לאשרם עד ל-1 באפריל.

הצעתנו היא כי הממשלה תביא לאישור הכנסת תקציב זמני (חה"כ ספיר מציע כי יהיה זה תקציב ל-5 חדשים; אני מציע תקציב ל-3 חדשים בלבד). אין אנו רוצים לשים מכשול לפני הממשלה ואנו משאירים לממשלה את אפשרות הבחירה באשר להשתתף להשתתף של התקציב הזמני על תקציב לשנת 1955/56 פלוס תוספת היוקר או על התקציב המוצע לשנת 1956/57.

בתשובתו שלשום על הצעה לסדר-היום בענין שביחת האקדמאים אמר ראש הממשלה: "אם תפרוץ מלחמה...". אינני יודע אם ביטוי זה היה זהיר ביותר. בכל אופן, כאשר מציעים לנו לדון על התקציב כפי שמציעים, מעמידים פנים כאילו עלול להתרחש משהו אשר ימנע סיום הדיון בתקציב בחודש מאי או בחודש יוני. בקשר לזה אמרתי כבר ליו"ר ועדת הכספים שאם חס וחלילה יקרה דבר אשר ימנע אפשרות עבודה סדירה בכנסת לא יימצא איש בכנסת אשר יחלוק על אישור התקציב כולו, ללא כל דיון, תוך רגעים מספר.

כיצד זה סבורים מציעי ההצעה שאין מה לומר בכנסת בקשר לתקציב ההוצאה? הרי אפילו מתוך עיון שטחי בתקציב ההוצאה אפשר לראות כי הוא בבחינת יסוד לניהול החיים בארץ. עבודתי על תקציב מסדר החינוך וראיתי כי תקציב זה משקף מהפכה שקטה בחיי החינוך בארץ. כיצד זה לא נדון בהחבה בתקציב זה, אם כי יו"ר סבור שאפשר לקצץ את זמן הדיונים בו?

לדיון על תקציב לשכת הנשיא, הכנסת ומשרד מבקר המדינה מציעים להקציב שעה אחת. איש אינו רוצה לעורר דיון על תקציב לשכת הנשיא. אך האם אין מה להעיר בתקציב משרד מבקר המדינה? האם אין ראות במסגרת דיון זה להעיר על אופן בקורת המדינה? האם זהו אחד הדברים הבלתי-קובעים והבלתי-גורליים?

היה ויכוח חריף בענין מסגרת חברי-הכנסת ויתכן כי מישהו יעלה בעיה זמן-חדש. יש לדון על כך במסגרת תקציב הכנסת, אולם הזמן המוקצב לזה בוודאי לא יספיק. אני מבין שמעדיכים את כשרונותיה של האופוזיציה שיכולה לקצר בדבריה ולומר מעט המכיל את המרובה, אך אני סבור כי הפעם הסדירו בהערכה זו.

היו"ר אמר כי מוצע לכלול את הדיון על תקציב הפיתוח במסגרת הוויכוח הכללי ובמסגרת הוויכוח על תקציבי המשרדים. אומרים על חברת אשג שהיא בבחינת "פנמה" של מדינת ישראל, ונאמרו ונכתבו דברים חמורים ביותר על ההיסטוריה של חברת האשג מאז קום המדינה. כיצד זה לא תהיה אפשרות לדון על חברה זו במסגרת הדיון על תקציב הפיתוח?

זה זמן רב מעלים בכנסת בכל הזדמנות את שאלת המדינה והמדינה הממוחלית. שר הפנים הכטיח שיחמיים דיון בענין זה. אולם

ע. איכילוב:

אחר-כך אמר שהממשלה אינה מסכימה לזה וכי בזמן הדיונים בתקציב ימסור הוא סקירה על עניני המסים ברשויות המקומיות ותינתן אפשרות מלאה לקיים ויכוח כללי בענין זה. מתי יתקיים הוויכוח הזה וכיצד ייטא לו מקום במסגרת ההצעה לסדרי הדיון?

האין בדברי האופוזיציה על התקציב דברים שהממשלה צריכה לטמוע אותם ולשים לב אליהם? כיצד זה דווקא במצבנו כיום מעוררים רושם כאילו קיים בכנסת מספר של דיכוי האופוזיציה? הרי זה בניגוד לכל שיקול רציונלי, רק מתוך ההנחה שהמציעים מייצגים את הרוב.

אנו מבקשים להסיר מעל סדר-היום את ההצעה אשר הובאה על-ידי היו"ר ולדון על ההצעה שהובאה על-ידינו, היינו - אישור תקציב זמני לחדשים מספר על-בסיס של התקציב השוטף פלוס תוספת היוקר או על בסיס התקציב המוצע, ואישור התקציב כולו לאחר הפגרה. אם בכל זאת תתקבל בוועדה הצעתו של היו"ר לא נסתפק בהחלטת הוועדה אלא בדרוש דיון בכנסת מסביב להחלטה זו, לבטל אותה ולקבוע סדרי דיון אחרים בתקציב. אולם אם הרוב יעביר את ההצעה הזאת בכל השלבים יהיה הוא והוא בלבד אחראי לאי-הסדרים ולתוצאות השליליות אשר יבועו מהחלטה זו.

ח. אריאב;

ברצוני לדבר מנקודת-ראות השונה מזו של חה"כ איכילוב. אני פונה בזה שנית לרוב בכנסת, לאחר שפניתי אליו כבר אתמול. אין מענינים אותי חברי ועדת הכספים, יכולתם או חוסר יכולתם הפיזית. אולם מענינת אותי הכנסת. אני רואה כי הרוב בכנסת רוצה להפוך את הכנסת, בעת הדיונים בתקציב, לבית-חרושת של הצבעות. במשך 4 השנים האחרונות הייתי חבר ועדת הכספים; אני יודע כי למרות שהוועדה עבדה תמיד קשה מאד בעת הגשת התקציב ובישיבות האחרונות שלפני הסיום החושים כמעט וניטמטמו היתה בסוף הרגשה כי ישנו איזה שוט המצליף בנו ומאיץ לסיים את העבודה במהירות. גם אז, כאשר הייתי בקואליציה, היתה לי הרגשה כי הענינים בשטח זה אינן כשורה. נוכחתי לדעת כי בדיונים מפורטים על תקציב בוועדת הכספים מביאה האופוזיציה על-ידי שאלותיה ודרישותיה להסברים תועלת רבה מאד. אמנם בסופו של דבר הכריעה הממשלה את הכף והשינויים אשר הוכנסו בהצעת התקציב לאחר הדיונים בוועדה היו פעוטים, אולם התקציב נידון באופן יסודי והיה יחס מעמיק ורציונלי הן מצד אנשי האופוזיציה והן מצד אנשי הקואליציה.

למציעי ההצעה ישנו רוב ורוב זה יכול לצמצם את זמן הדיונים עד כמה שאפשר. אם אין רוצים לשמור על עבודה של הכנסת אפשר ללכת בדרך עוד יותר קצרה, לצמצם את הדיון בתקציב למספר שעות בלבד ולהצביע על התקציב באותו היום. מוטב לעשות זאת מאשר לעייף אנשים ויחד עם זאת לא לתת אפשרות להדור למעמקי התקציב.

אילו רצתה בכך האופוזיציה היתה יכולה לחבל ולהפריע לדיון בוועדת הכספים, לדרוש כל הזמן הסברים נוספים ועל-ידי כך לעכב את הגשת התקציב לקריאה שניה ושלישית. אמנם הרוב יכול להחליט גם על הגבלת זמן הדיונים בוועדה, אבל אין להניח שהוא יעז לעשות זאת. אם היתה האופוזיציה רוצה בכך היתה יכולה לעכב את העבודה בוועדת הכספים ולגרום לכך שהתקציב לא יאושר במועדו. אולם אנו דואגים לכבודה של הכנסת. על כן מציעים אנו כי שר האוצר יביא לאישור הכנסת תקציב הוצאה למספר חדשים. הצעה זו נותנת למעשה לממשלה את כל מה שהיא רוצה, והיא מאפשרת עריכת ויכוח מסצה על תקציב ההכנסה. הצעה זו מאפשרת לחברי ועדת הכספים לערוך בחדשיים הראשונים שלאחר הפגרה ליבונים ובידורים מעמיקים בכל הבעיות של תקציב ההוצאה. ראיתי בכנסת הקודמת כי אנשי הקואליציה נהנו מאד מהבידורים וההסברים שניתנו על שאלותיהם של אנשי האופוזיציה. מדוע לא לנהוג כך גם הפעם?

אם ברצון הקואליציה לשמור על ערכה וכבודה של הכנסת יש ללכת בדרך המוצעת על-ידינו, ששהיא לכל הדעות דרך נוחה ביותר לממשלה. הקואליציה חייבת לקבל הצעה זו אם אין היא רוצה להפוך את הכנסת בעיני הציבור לבית-חרושת לתקציב. אני פונה בבקשה לקואליציה שתיעצה להצעתנו.

ש. יוניצ'מן:

המצב, כפי שצייר אותו חה"כ איכילוב בדבריו המשכנעים, הוא רע. על כן אינני מבין מדוע, כאשר קבעו אה סדרי עבודתה של הכנסת, לא קבעו נוהל להגשת התקציב על-ידי הממשלה; מדוע לא קבעו מתי על הממשלה להגיש את הצעת התקציב לכנסת כדי שזו תסיק לרון בו באופן יסודי. אני שואל שאלה זאת לא רק מאנשי הקואליציה הפרומנטית, כי אם מאנשי הקואליציה מאתמול ואנשי האופוזיציה של היום: מדוע לא קבעו הם תקופה של שנים-שלושה חודשים לזיכוח על התקציב? בשנת 1954, כאשר הציונים הכלליים היו בקואליציה, נקבעה לזיכוח על לשכת נשיא המדינה, הכנסת ומשרד מבקר המדינה בסך הכל שעה אחת, כפי שמוצע גם עתה.

נציגי הציונים הכלליים סבורים כי הצעתם שהממשלה תגיש לאישור תקציב זמני שלא יחקיקים כל דיון עליו היא הצעה מצויינת. אני חושב שהצעה מעין זו צריכה היתה לבוא מצד הקואליציה דווקא, ולא מצד אנשי האופוזיציה. אני סבור שאין גרוע מהצעה זו; אני סבור שאסור לאשר לממשלה תקציב ללא דיון בו, זה אחד הדברים המסוכנים ביותר עלי לומר שנימוקי המשכנעים של חה"כ איכילוב יקשו עלי לא לתמוך בהצעתו. אני נוטה להצעתו של היו"ר, כי אני סבור שזהו הרע במיעוטו. אך הייתי מציע לעשות בהצעה זו שינויים מספר.

ראשית, אני מציע להגדיל את מספר ימי השיבוח של הכנסת ולא להגדיל את מספר השעות בכל יום, כי אני חושב שדבר זה מסוכן. כן מציע אני כי השרים יפתחו את הזיכוח על המשרדים שלהם במקום לסיימו, מפני שיכול להיות כי חברי-כנסת יתווכחו על פעולת משרד מסויים ובסיום הזיכוח יעלה על במת הכנסת השר הנוגע בדבר ויאמר כי המתווכחים טעו בהנחותיהם ועל כן לא היה כל טעם בזיכוח. לכן אין בביטול בברי הפתיחה של השרים משום רווח זמן. כן מציע אני לקיים גם הפעם זיכוח נפרד בתקציב הפיחוח ולא למזגו בזיכוח הכללי.

כן מציע אני, לשם רווח בזמן, כי מפלגות הקואליציה אשר השרים מייצגים אותן ומתייעצים אתן לפני הופעתם על במת הכנסת, לא ינצלו את כל הזמן העומד לרשותן בזיכוח אלא יוותרו חלק מזמנן לטובת האופוזיציה. אני חושב שדבר זה עשוי להקל על העבודה.

אשר להצעות לסדר-היום, מכיוון שעלולות בזמן הדיון בתקציב להתעורר בעיות אשר יגרוו אחריהן הצעות דחופות לסדר-היום, אין לבטל באופן כללי את האפשרות של הגשת הצעות לסדר-היום עד לפגרה, אלא אפשר ~~האם~~ להשאיר זאת לשיקול-דעתה של הנשיאות.

היו"ר ב. אזניה: הנשיאות רשאית תמיד להחליט על דיון בהצעות דחופות לסדר-היום.

מ. וילנר: אני חושב כי הדיון כולו עומד תחת הסימן "והיה אם תפרוץ מלחמה", כפי שאמר חה"כ איכילוב בדבריו המשכנעים, אלא שמסקנות לא דבריו לא היו נכונות. אני רוצה להיות איפכא מסתברא ולצאת מנקודת-מוצא הפוכה: "והיה אם יפרוץ שלום", ודווקא הימים האחרונים מוכיחים כי מתפתח משהו ולא דווקא בכיוון זה. אולם כשם שהחבר כבר בעבר שדברים אשר בזמן מסויים נראו כבלתי-מקובלים הוכחו אחר-כך כנכונים וכריאליים יותר מדברים אשר היו בבחינת אכסיומה, כך עלול לקרות גם הפעם.

אני רוצה לתת כאן ארגומנט נגדי. שר האוצר אמר שגוברת הסכנה לבטחון ולכן יש צורך בתקציב מיוחד. זוהי לפי דבריו של שר האוצר, ההנחה והסיבה לתקציב כזה ולמסים כאלה. אך אינני מקבל את ההנחה הזאת; אני חושב אותה כלא מתאימה למציאות אלא אם אנחנו נפתח במלחמה, ולזה אני מתנגד, אם כי יש לרעיון זה מצדדים גלויים גם מעל במת הכנסת. אולם גם אם ההתפתחות הבינלאומית יש לה חלק בעניין זה, יתכן שגורמים מסויימים יאלצו אותנו בחוקף המסיבות לסגת ואז כל המצב יתקרב ל"והיה אם יפרוץ שלום"; על-כל-פנים לא למצב של "והיה אם תפרוץ מלחמה".

אם יתברר בחדשים הקרובים שלא היה מקום להנחה "והיה אם תפרוץ מלחמה", אזי לכל הדעות לא יהיה מקום לתקציב כפי שהוצע עתה. אינני רוצה להכנס עתה לזיכוח אם הנחה זו היא נכונה, אך אם קיימת אפשרות כזאת מדוע לאשר עתה תקציב שבעוד שנים שלושה חדשים יתברר שהנחותיו הבטחוניות והפוליטיות היו בבחינת עורבא-פרח?

מתוך שולל אני את ההצעה לאשר תקציב הוצאה לתקופה של 5 חדשים, מפני שעל-ידי ליגרום במו-ידינו לדיון על תקציב אשר למעשה כבר הוצא - מצב אשר בשנים הקודמות כל הסיעות, כולל יו"ר ועדת הכספים, דיברו בגנותו.

אני מצטרף לדברי חה"כ איכילוב אשר אמר שבמקרה ונזקקת יאושר התקציב תוך רגעים מספר, ללא כל התנגדות מצד האופוזיציה.

אולם אם כך הדבר, הרי שיש סתירה בדברי הח"כ
איכילוב.

ט. וילנר:

אנו מתנגדים לאישור תקציב זמני ל-5 חדשים, אך
יחד עם זאת צריכים למצוא פתרון לניהול ויכוח מכובד לא רק בעיני הכנסת
אלא גם בעיני הציבור. אינני רואה כל אסון בכך שהדיון בכנסת אינו מתקיים
באולם מלא. אך הציבור צריך להתעניין בוויכוח, אחרת אין לויכוח כל טעם.
כבודה וערכה של הכנסת מתחילים לרדת בעיני הציבור כאשר הוא רואה שאין ענין
בדיוני הכנסת. תכנית הדיונים אשר הוצעה על ידי היו"ר מביחה בראש שקיים
זלזול כלפי הויכוח גם בפנים הבית, גם בציבור וגם בעתונות, מפני שאין
אפשרות לעקוב אחרי ויכוח המתנהל בחופף כזה. אינני לוקח בחשבון נימוקים
דובר יכולתם או אי-יכולתם הפיזית של חברי הכנסת, כי אינני חושב שנימוק כזה
יתקבל. אולם אם הויכוח יקוים כמוצא, הרי שידברן "אל עצמם ואל אבנים" מבחינה
ציבורית ודבר זה יוריד את ערכה של הכנסת. לאחר מכן יכתבו בודאי עתוננים
רבים, ובעיקר עתוני מפא"י, מה ערכה של כנסת אשר חבריה אינם יושבים בה, אם
כי חברי מפא"י עצמם קובעים מידורים אשר אינם מאפשרים לחברי הכנסת להמצא
בכנסת.

אינני רוצה שיווצר בציבור רושם כאילו אין טעם
בכנסת. על כן אני מציע שהכנסת חדון בתקציב ההכנסה עד הפגרה ותאשר תקציב
ההוצאה לתקופה קצרה ביותר, ואינני בא עתה להציע מה צריכה להיות תקופה זו.
אולם תקציב ההוצאה שיאושר צריך להיות על בסיס של התקציב השוטף פלוס אחוז
סטויים לכיסוי הנתיקרות, ולא על יסוד התקציב המוצע.

אני משתומם על ביטול הדיון הנפרד בתקציב הפיתוח,
מפני שזהו אחד מטעפי ההוצאה החשובים ביותר. אני רוצה לגייס את דעת-הקהל
נגד ביטול זה. בהצעה כזאת מצד הרוב הקואליציוני אשר מצאקל נכון לציין את
עניני הפיתוח גם בקווי-היסוד של הממשלה, רואה אני לא רק שינוי בסדרי הדיון
בתקציב. ההצעה לצמצם את הדיון בתקציב הפיתוח, שבעבר תמיד הוקצב לדיון בו
יותר זמן מאשר לתקציבים אחרים, ולכלול במסגרת הדיון על תקציבי המשרדים
הכלכליים, מוכיחה שיש דבר מה פגום בשטח הפיתוח בכלל. על כן, מבלי להיכנס
עתה לענין השעות, מציע אני לקיים כתמיד דיון נפרד על תקציב הפיתוח.

אמנם קיימת בממשלה אחריות קולקטיבית והיא קיימת
גם במפלגות. אך אינני סבור שיש לבטל דברים טובים. אינני שולל את זכות השרים
לענות על הויכוח בנוגע למשרדם, אולם השרים מוכרחים קודם-כל לפתוח את
הויכוח הזה בדברי פתיחה. אפשר לחלק את הזמן באופן כזה שדבריהם יהיו גם
דברי פתיחה וגם דברי תשובה. רצוי מאד שהפתיחה תכלול דברים עקרוניים וחציין
את טריבונות המשרדים ולא תתעבב ללא צורך על פרטים טכניים.

ט. יוספטל:

יורשה בא לי להביע דעה אולי לא כל-כך מקובלת
בוועדה זו, אך זהו לי ויכוח תקציבי ראשון שאוכל

להשתתף בו.

שמעתי כאן נגד הצעתו של היו"ר נימוקים תמוהים מאד.
מדברים על כבוד הכנסת ואומרים ששמירה על כבוד זה תלויה לא בהימצאות בכנסת
אלא בזמן הדיבורים. השתוממתי מאד לראות אתמול את שר האוצר מביא את תקציב
המדינה, שזה בבחינת שיא החיים הפרלמנטריים, בפני אולם ריק. אינני מאמינה
כי נוסף קודטוב של כבוד לכנסת אם בצריך את הויכוח על התקציב בכמה שעות,
מפני שידברו אז אל הפרוטוקול, והרי במקום לדבר אל הפרוטוקול אפשר לכתוב
מאמר בעתון. יתכן כי אין זו הדעה המקובלת, אך בעיני נראה חשוב יותר ויכוח
תמציתי אשר חברי כנסת משתתפים בו ונותנים ציוד גם לנואם ע"י זה
שנוכחים באולם ושאינ מדברים לטלפונים הריקים. 47 שעות לויכוח הם זמן לגמרי
לא מבוטל ויש חשש שגם במספר שעות זה תהיה השתתפות החברים מצומצמת. מבחינה
זו אינני דואגת ביותר לבריאותם של חברי הכנסת, אני טומכת עליהם שיקחו לעצמם
קצת חופש גם בזמן הדיונים.

התפלאתי מאד לשמוע דוקא מצד האופוזיציה שהיא מוכנה
לתת לממשלה "קארט בלאנש" בעיני תקציב. השתתפתי בוויכוח על התקציב הנוסף
ושמעתי את הביקורת המוצדקת על כך שהממשלה מבקשת אישור להוציא כספים אשר
למעשה כבר הוצאו. עתה מציעים לעשות אותו הדבר, מציעים לאשר תקציב אשר לא
נבדק. אני חושבת כי לא יהיה ערך רב לוויכוח על התקציב הנוטר, מפני שאם ירצו
להציע קימוצים מרחיקי-לכת בתקציב לשנת 1956/57, לא תהיה כל אפשרות לבצע
קימוצים אלה, הצריכים להיות מתקציב לכל השנה, רק במסגרת 7 חדשים. קשה מאד
להנהיג קימוצים ולכן צריך להתחיל בהם מתחילת שנת הכספים.

ההצעה כולה תמוהה מאד בעיני. יכולתי להבין אילו
הוצעה מצד הקואליציה אשר ביקשה להקל על עצמה, ואני שמחה שהיא לא באה מצד
הקואליציה.

ס. יוספטל:

אנו רוצים לקשור את הממשלה בתקציב אשר נידון בכנסת ואושר על-ידיה.
אני מקבלת גם את נימוקיו של חה"כ איכילוב שהאופוזיציה יכולה לתרום הרבה מאוד לוויכוח בתקציב.

אני רוצה מאוד שחה"כ וילנר יזדק הפעם ויפרוץ שלום במקום מלחמה. אולם אם בכל זאת עלול לקרות משהו, ועלינו לקחת בחשבון שמהו עלול לקרות, הזנו מחויבים להתאמץ עתה קצת למעלה מן הרגיל כדי לסיים את הדיון בתקציב כולו ולתת לממשלה את האפשרות לעבוד באופן תקין, על-יסוד תקציב מאושר. אינני רוצה לסמוך על זה שבמקרה של שעת-חירום יאושר התקציב תוך רגעים מספר. אני חושבת כי זה בוודאי בלתי-מכובד.

לדעתי אפשר ללכת בדרך שהציע חה"כ יוניצ'מן ולצמצם במקצת את זמן הוויכוח הניתן לקואליציה, כדי לתת לאופוזיציה יותר זמן לוויכוח.

בראה לי שהעיקר הוא שאנחנו תוך מאמץ מכובד נסיים את הדיון בתקציב, כדי שהממשלה תדע מה עומד לרשותה, ולא נסמוך על כך שבשעת חירום ממילא יתקבל התקציב איך שהוא. אם רואים אנו את הדיון בתקציב כשיא החיים הפרלמנטריים עלינו לעשות מאמץ מיוחד כדי לסיים את הדיון בזמנו ולתת בידי הממשלה את המכשיר החשוב ביותר בעבודתה.

ב. ניר:

דיברו כאן על כבוד הכנסת והתברר שאין זה מושג אבסולוטי, אלא כל אחד רואה את כבוד הכנסת בשטח אחר. יש מי שרואה את כבוד הכנסת באי-הגבלת הזמן לנאוטים; יש מי שרואה את כבוד הכנסת בכך שהכנסת תאשר את התקציב ב-31 למרס של אותה השנה אשר לה מיועד התקציב.

אינני רואה את התקציב הזה כמבוסס על ההנחה "אם תפרוץ מלחמה"; אני חושב שהוא מבוסס על הנחתו של חה"כ וילנר "והיה אם יפרוץ שלום".

התעוררה כאן הבעיה אם אין להגביל את זמן הדיונים בתקציב ועל-ידי לסכן את אישור התקציב במועדו; או לצמצם את זמן הדיונים כדי שהתקציב יאושר ב-31 למרס. אם מקבלים את הדעה הראשונה, יש לאשר לממשלה תקציב ביניים, כדי שתוכל לפעול עד לאישור התקציב כולו. בהיותי אופוזיציונר במשך שנים אף פעם לא הייתי מסכים לאשר לממשלה תקציב ל-5 חודשים, אשר לא עבר את ביקורת הכנסת ולא נדון בה. גם כקואליציונר אינני רוצה בכך, ועל כן מתפלא אני מאוד על הצעתה של סיעת הציונים הכלליים.

אני חושב כי הזמן אשר יועמד לרשות הסיעות, לפי הצעת היו"ר, הוא מספיק, בתנאי כמובן שרוצים באישור התקציב במועדו. אם כוונת האופוזיציה, הדורשת את הארכת הדיונים בקריאה הראשונה, היא לא לאפשר את אישור התקציב במועדו כדי לבקר אחר-כך את הממשלה על כך - בוודאי שאינני שותף לכוונה זאת ולהצעה הנובעת ממנה.

ג. שוקן:

גם אני משתתף זו הפעם הראשונה בוויכוח על סדרי הדיון בתקציב. אני חושב מאוד שבשאלה כה נכבדה תתקבל החלטה לא ברוב קולות, כי אם בהסכמה כללית, ואני מבין שגם יו"ר ועדת הכספים בדעה כזאת. אני מקווה שתמצא דרך לכך.

אני סבור שמסוכן מאוד לקצץ בזמן הדיונים על התקציב, בעיקר במדינה בה ממלא התקציב תפקיד כה חשוב בחיים הכלכליים והחברתיים. אני חושב שמחוץ לארצות שמאחורי מסך הברזל אין עוד מדינה שבה חלק כה גדול של ההכנסה הלאומית עובר את קופת המדינה, אם בצורת תקציב הפיתוח ואם בצורת התקציב הרגיל, כמו בישראל. לכן יש צורך בדיון נוקב מאוד ואין לערוך דיון כזה במספר שעות מצומצם.

אני מצטרף להצעת יו"ר הוועדה, אשר אמר שגשרים יותירו על דברי הפתיחה לפני הדיון על המשרדים, אך יחד עם זאת הציע לבקש מהשרים שיניחו על שולחן הכנסת סקירות על פעילות משרדיהם.

אינני חושב שרצוי לאשר תקציב הוצאה לחדשים מספר בלי קיום דיון בתקציב זה. על כן מציע אני לסיים את הדיונים בתקציב כולו, הן בתקציב ההכנסה והן בתקציב ההוצאה, כדי לפגוע הפסח. אולם את הדיון בתקציב הפיתוח מציע אני לדחות עד לאחר

אר.

ג. שוקן:

הפגרה. חושב אני כי לא רצוי להבליע דיון על פיתוח לזמן ארוך בדיון על הוצאות שוטפות. אני מבין שהממשלה צריכה לסיים את העבודה בתקציב במועד הקבוע, אך יחד עם זאת סבור אני שמוכרחים להקציב זמן מיוחד לדיון על תקציב הפיתוח, ואני מקציב לתקציב את הזמן לזה מיד לאחר פגרת פסח. היינו - בראשית חודש מאי. אם תקבל הוועדה הצעה זו יהיה צורך לאשר תקציב פיתוח ללא דיון רק למשך חודש או חדשיים בלבד, והכנסת תוכל למלא את משאלת הממשלה ולסיים את הדיון בתקציב כולו לפני הפגרה, תוך קיום דיון רציני וצמיק בו.

א. רמז:

נדמה לי כי נאמרו כאן דברים הטנוגדים למטרת אומריהם. התפלאתי מאד על הצורה של שמירת כבוד הכנסת, שהושכרה כאן. מוזר שהאופוזיציה תבדא בבקשתה למען כבוד הכנסת ותציע הצעה אשר היתה בוודאי שוללת אותה אילו הוצעה על-ידי הקואליציה, ואשר בוודאי תנצל אותה - אם תקבל על-ידי הרוב - כדי לנגח את הממשלה על אי-סדרים במדינה. התפלאתי מאד שלמסטר של החלטות על-פי דעת הרוב אפשר לקרוא בשם מסטר של דיכוי האופוזיציה ולבקש מהרוב שלא יקבל הצעות מסוימות, מפני שהוא הרוב, אלא יקבל את הצעות המיעוט.

אם חרדים לכבודה של הכנסת ולכבוד המדינה, אין דבר יותר לשמירה על כבוד זה מאשר אישור התקציב במועדו. אני שמח על כן שהקואליציה לא נתפתחה להצעות של אישור תקציב זמני ללא דיון, מפני שבעשותה כן היתה נשארת חשופה לטענות הצודקות מצד האופוזיציה.

אם מציעים לאשר את התקציב המוצע לתקופה של מחצית שנת הכספים כמעט, מדוע אין לתת בו אימון לשנה תמימה? אולם בניח שהכנסת תוך הדיונים בתקציב תגיע למסקנה שיש לעשות בו שינויים. כיצד זה יכול משהו לתאר לעצמו שהכנסת לא תכבול ידי עצמה אם תאשר תקציב זמני ל-5 חדשים? אם משרדי הממשלה יתחילו את שנת הכספים החדשה במחשבה כי כל התקציב המוצע עומד לרשותם, כיצד זה יוכלו אחר-כך להאיט את הקצב ולפעול במחצית השנייה של שנת הכספים במסגרת תקציב מצומצם? והרי, אם תחליט הכנסת בזמן הדיון לאחר הפגרה לערוך קימוצים בתקציב המוצע, יצטרכו משרדי הממשלה לקמץ בהוצאותיהם פי שנים יותר משהוחלט על-ידי הכנסת, כדי לכסות על ההוצאות שנעשו במחצית הראשונה של שנת הכספים, במסגרת התקציב הבלתי-מקוצץ.

לכן הבקשה של האופוזיציה אינה מכוונת כל-כך לכבוד הכנסת, ומבחינה הטעמית אין היא קולעת למטרה.

אם חס ושלום תפרוץ מלחמה צריכה הממשלה להיות מוכנה למאמצים כפולים ומכופלים ולשם כך דרוש לה ראשית כל תקציב מאושר. על כן, המאמץ הנודש מהכנסת בשבועות הקרובים איננו נורא כל-כך ואני חושב שאפשר לעמוד בזה ולאשר את התקציב במועדו. ישנם פרלמנטים אשר בעת הדיונים בתקציב מקיימים ישיבות גם בלילות, ואין להניח שחברי פרלמנטים אחרים הם פחות רגישים ויותר בריאים מחברי-הכנסת. לכן מתפלא אני על הבהלה שקמה כאן לאחר שהוצע כי בשבועות הקרובים תאריך הכנסת את שעות עבודתה. דבר זה חייב להעשות, אחרת לא תמלא הקואליציה את התחייבותיה כלפי המדינה. אפשר אולי להרחיב את מסגרת הדיון בתקציב, אך אינני סבור שיש צורך בזה. אם אין מגבילים את הנואמים בזמן, עלולים הם לכרוך בדיון על התקציב עניינים שאינם נוגעים לו. אין להאריך בדיונים על התקציב יתר על המידה, מפני שאי-אפשר למתן ללא גבול את התענינות הקהל הציבור בדבר זה. לכן צריך הדיון להיות מרוכז ולהכיל את העיקר.

היו"ר ב. אזניה:

אני רוצה כי הוועדה תסיים את קביעת סדרי הדיון בתקציב. על כן אינני נכנס לפרטים. אולם ברצוני להודיע כאן שהממשלה וחברי הקואליציה אשר קיבלו על עצמם אחריות להצעה שהובאה על-ידי יצאו מנקודת-מוצא שיש ערך פוליטי ונטחוני כלפי חוץ שמדינת ישראל תקבל תקציב שנתי במועדו, ולא תרוח דיון בענייני תקציב לזמן שאין לדעת מה יהיה טיבו.

אם נבנואה דנים, הרי יום או יומיים לפני עיסקת הנשק הצ'כית כתב עתוננו של חה"כ וילנר שלא היה ולא נמא הדבר.

או.

ועדת הכנסת,
25.2.56

היו"ר ב. אזניה: אנו חייבים לאשר תקציב בטחון כדי שיפרוץ שלום. נכון שענין השלום אינו תלוי בנו בלבד, אולם במידה שגם גורם זה הוא בבחינת פקטור בהבטחת השלום צריכה המדינה לקבל תקציב בטחון אשר יביע דריכות וליכוד לקראת הבאות.

אשר לביטול הדיון הנפרד בתקציב הפיתוח, עלי להזכיר כי נושא הוויכוח הכללי על התקציב אינו מוגדר ולכן אפשר להקדיש חלק ניכר מהוויכוח הכללי לדיון בתקציב הפיתוח.

ברצוני להציע כאן הצעה שהועלתה על-ידי חה"כ חזני, שאחרי הפגרה יתקיים בכנסת דיון על המשרדים הממשלתיים, אולם לאחר אישור התקציב. השרים ימסרו סקירות על פעילות המשרדים, יתקיים ויכוח כללי שיסוכם על-ידי השרים.

אני מציע לוועדה לקבל את ההצעה לסדרי הדיון בתקציב שהובאה על-ידי.

אני מציע לסדר: לדחות את ההצבעה על קביעת סדרי הדיון בתקציב

ע. אעכילוב:

ליום ב' הקרוב.

אני מוכן לקבל הצעה זאת. אני מודיע בזה שההצבעה על קביעת סדרי הדיון

היו"ר ב. אזניה:

בתקציב לשנת 1956/57 תתקיים בישיבה הבאה של הוועדה, ביום ב' הקרוב, בשעה 13.30.

הישיבה נועלה בשעה 11.15.